

6.8.2024

Sámi bálgosat rs | Säämi palgâseh rs |
Sää'm palggâz rō | Saamelaispaliskunnat ry
sami.balgosat@gmail.com

Ympäristöministeriö
kirjaamo.ym@gov.fi

Asia: Lausunto koskien vanhojen metsien ja luonnontilaisten metsien kriteereitä

Viite: Lausuntopyyntö 11.6.2024 VN/7491/2024

Johdanto

Saamelaispaliskunnat ry on vuonna 2018 perustettu yhdistys, johon saamelaisten kotiseutualueen¹ 13 paliskunnasta kuuluvat seuraavat 11 paliskuntaa; Hammastunturi, Kaldoaivi, Käsivarsi, Muddusjärvi, Muotkatunturi, Näkkälä, Näätämö, Paatsjoki, Paistunturi, Sallivaara ja Vätsäri. Edellä mainituissa paliskunnissa harjoitetaan saamelaista perinteistä poronhoitoa, jota suojaa perustuslain 17.3 §:n sisältämä saamelaiskulttuurin heikentämiskielto.

Saamelaisen poronhoidon oikeuksia

Poronhoito on merkittävä, ikimuistoinen saamelaisten perinteinen elinkeino, jolla on pitkät perinteet saamelaisten kotiseutualueella. Perustuslain (731/1999) 17.3 §:n mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Vakiintuneen tulkinnan mukaisesti kulttuurina pidetään myös saamelaisten perinteisiä elinkeinoja, mukaan lukien poronhoito. Poronhoito on saamelaisille merkittävä kulttuurinen elinkeino, jonka kautta saamen kieltä, saamelaista kulttuuria sekä perinteistä tietoa siirretään sukupolvelta toiselle.

Poronhoitolain 2 §:n mukaan saamelaisten kotiseutualueen paliskunnat sijoittuvat erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulle alueelle, jolla olevaa maata ei saa käyttää sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle. Poronhoitolain 53 pykälän mukaan suunnitellessaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä valtion viranomaisten on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajien kanssa.

Saamelaisen poronhoidon yhteydessä on myös huomioitava saamelaisten kulttuurin nauttimisen oikeuden ylisukupolvinen luonne, eli saamelaisten oikeus paitsi tänään harjoittaa saamelaista kulttuurimuotoa, mutta myös oikeus siirtää se tuleville sukupolville lain ja julkisen vallan suojaamana.

¹ Laki saamelaiskäräjistä 974/1995, 4 §

6.8.2024

Luonnontilaisten ja vanhojen metsien suojelu sekä OECM-alueet²

Saamelaisen poronhoidon kyky sopeutua ja varautua ilmastonmuutokseen on täysin riippuvainen metsä- ja tunturiluonnon tilasta. Mitä monimuotoisempi ja luonnontilaisempi luonnon tila on, sitä parempi resilienssi saamelaisella poronhoidolla on ilmastonmuutosta vastaan. Sen vuoksi laitumien suojelu ja ennallistaminen sekä luontokadon pysäyttäminen ja luonnon monimuotoisuuden vahvistaminen ovat elintärkeitä saamelaiselle poronhoidolle. Elinkeino pyrkiikin olemaan aktiivinen toimija tulevaisuudessa tällä alalla.

Saamelaispaliskunnat ry katsoo, että Metsähallituksen hallinnassa olevat luonnontilaiset ja vanhat metsät tulee suojella luonnonsuojelulaille. Erityisesti ne paliskuntien kanssa sovitut määräaikaisten sopimusalueet, joiden suojelu loppuu vuonna 2030, tulee suojella luonnonsuojelulaille. Muut vastaavat luonnonmetsät tulee siirtää pysyvään suojeluun paliskuntien kanssa sopien.

Luonnonmetsien suojelu tulee toteuttaa perustamalla pysyviä luonnonsuojelualueita tavalla, joka turvaa saamelaisen poronhoidon jatkumisen alueella. Metsähallituksen nykyiset suojeluratkaisut eivät ole riittäviä niiden pysyvyyden, epävarmuuden ja heikon suojelustatuksen takia.

Saamelaispaliskunnat ry katsoo, että nuoria tai voimakkaassa metsätalouskäytössä olleita metsiä tulisi suojella osana Suomen sitoumuksia EU:n biodiversiteettistrategiaan ns. OECM-alueina paliskuntien kanssa sopien. Näille alueille tulisi laatia yhdessä paliskuntien kanssa parolaitumien ennallistumisen mahdollistavat hoito- ja käyttösuunnitelmat.

Saamelaispaliskunnat ry katsoo, että ilman suoria neuvotteluja saamelaispaliskuntien kanssa alueen metsien käytöstä ei voida tehdä päätöksiä loukkaamatta alkuperäiskansoille kansainvälisesti ja saamelaisille kansallisesti turvattuja oikeuksia.

Lausuntoluonnoksen kritiikki

Ympäristöministeriön julkaisema vanhojen ja luonnontilaisten metsien kriteeristö on saanut laajaa kritiikkiä muun muassa kriteerien tiukkuudesta. Puolestaan saamelaisten kotiseutualue erityispiirteineen näyttäisi jääneen kriteeristössä selvästi käsittelemättä. Kun vanhojen metsien ja luonnontilaisten metsien kriteeristöä täydennetään, tämä tulee tehdä saamelaisten kotiseutualueen osalta Saamelaiskäräjien kanssa, kolta-alueen osalta Kolttien kyläkokouksen kanssa sekä saamelaisten kotiseutualueen paliskuntien kanssa.

Luonnonmetsät Sápmi -työryhmä

Luonnonmetsät Sápmi -työryhmä on tehnyt saamelaisten kotiseutualueella metsien kartoitustyötä. Kartoituksen motiivina on se, että saamelaisten kotiseutualueelta puuttuu

² OECM eli Other effective area-based conservation measures

6.8.2024

systemaattinen ja kattava selvitys luonnonmetsistä. Työryhmä on tunnistanut useita suojelua vailla olevia luonnonmetsiä saamelaisten kotiseutualueella³.

Saamelaispaliskunnat ry katsoo, että Luonnonmetsät Sápmi -työryhmän kartoitustyö tulee ottaa vanhojen metsien ja luonnontilaisten metsien suojelun lähtökohdaksi.

Inarissa 6.8.2024

Tiina Sanila-Aikio
puheenjohtaja

³ Greenpeace 23.5.2024. Muistio valtion vanhojen metsien suojelupäätöksestä. S. 5